

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Силвия Георгиева
ЮЗУ „Неофит Рилски“

Относно: дисертация за присъждане на образователна и научна степен “доктор”

Тема: Преводачески трансформации в съвременните преводи на библейски текстове

Област на висше образование: Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.1. Филология

Научна специалност: “Теория и практика на превода”

Докторант: Ивана Пешич

Научен ръководител: доц. д-р Светла Томанова

Предложеният дисертационен труд съдържа 136 стр. Изследването включва Увод (стр. 4-11), три глави (стр. 6-123), Заключение (стр. 123-124) и Използвана литература (стр. 124-136).

Уводът (стр. 4-11) разглежда същностите и характеристиките на превода, неговото възникване и историческо развитие, и общите характеристики на библейските преводи.

Първа глава (стр. 12-42) „История на библейския превод. Древни преводи и рецензии на Свещеното Писание“ представя каноничния обем и езика на Библията, появата, съдържанието и литературните жанрове на библейските книги, и проследява историческата поява на отделните преводи. Авторката съпоставя също така еврейските преписи и гръцките преводи от еврейски оригинали, въз основа на известни съхранени оригинали и техни преписи на еврейски и гръцки език. Представя и обзор на писмените извори за гръцки преводи на Библията от IV-VII в. (стр. 29-36) и на преводните библейски традиции в различни езици на ранното християнство и Ранното средновековие между III-VII в. (стр. 36-40). Мнението ми е, че тази глава може да се разработи много по-задълбочено, а не така схематично и без пряка връзка с основния

научен проблем. Желателно би било да се познават основите на староеврейски и старогръцки език. Трудно ми е да се съглася с твърдението:

Ако светската литература е превеждана в Древна Гърция в малки количества, че не са останали значителни следи от преводите, то в сферата на Юдаизма и Християнството ситуацията е по-различна и свещените текстове са многократно превеждани от древноеврейски на гръцки и през периода, когато Гърция е независима държава, а също и когато е част от Източната Римска империя, Византия. (стр. 23)

Във **Втора глава** (стр. 40-95) „Български преводи на Библията“ Пешич предлага обзор на писмените паметници от IX-XIX в. и разглежда старобългарския превод на Библията и неговите рецепции през IX и XIV в. (стр. 43-55). Разделът „Новобългарски преводи на Библията“ (стр. 55-62) проследява възоснова на извори историческите предпоставки за появата на новобългарски преводи на Библията и преводните традиции през XIX в. Представен е езиков и структурен анализ на ползваните в неговия превод изрази, думи и езикови конструкции. За целта са ползвани архивни материали от НЦИАМ София.

Трета глава (стр. 96-123) „Изготвяне на съвременния синодален превод на Библията. В нея докторантката разглежда трудния и продължителен път на ползвания каноничен Синодален превод на Стария и Новия Завет на Св. Писание на новобългарски език.

Заклучението (стр. 123-124) изтъква в обзорец порядък приносните акценти на Дисертационния труд.

Приложената библиография (стр. 124-136) съдържа извори, основна и допълнителна литература, научна периодика, лексика и интернет-ресурси, и обхваща 183 заглавия на български, руски, английски, френски, немски и италиански езици.

Актуалност на научния проблем

Поради безкрайно многото изследвания върху проблема за библейските текстове и техните преводи в световен мащаб, бих открила една тематична линия на дисертацията, която е особено актуална - проучването на част от личния архив с документалните бележки на акад. протоиерей Иван Гошев (1896-1965), един от създателите на църковно-административните и научните структури на Св. Синод. Така научният принос на дисертацията, базиран на актуален научен проблем, се концентрира основно в третата глава на текста: „ИЗГОТВЯНЕ НА СЪВРЕМЕННИЯ СИНОДАЛЕН

ПРЕВОД НА БИБЛИЯТА. НОВИ ДАННИ СПОРЕД АРХИВА НА АКАД. Д-Р ИВАН ГОШЕВ (1896-1965)“.

В тази част на изследването докторантката разглежда архива на учения и неговите бележки. Те се представят за първи път пред научната общност и са цитирани в приетия ред с одобрението на Научния архив на БАН. В този смисъл документалният анализ и историческият преглед, подбрани като основен научен метод, се превръщат в съществена приносна част на цялата дисертацията. Тази глава е и поантата, показваща връзката на новобългарския Синодален превод с предходната традиция от библейски преводи.

Осведоменост на докторанта

Авторът на дисертацията Ивана Пешич е работила усърдно с много литературни източници, които успява да анализира добре и да ги цитира правилно. Както вече споменах, би било добре да се покажат познания върху оригиналните езици на Библията. Текстът е композиран добре, с логична последователност и връзка между отделните глави и тематични части. Въпреки някои езикови неточности, Пешич показва нужната осведоменост по избраната тема на дисертацията и успява да се справи с голям обем от литература и документи с разнородни хронологични граници.

Цели и задачи

Прави впечатление, че целите и задачите, които си поставя авторът на текста, не са хомогенно и ясно формулирани. Това би трябвало да се направи още в началото на дисертационния труд, за да може в неговия край да изкристализират резултатите от разработката на научния проблем и да се формулират ясни изводи, проследими чрез методите, заявени и използвани от дисертанта.

Изводи

Въпреки посочените от авторката други изводи, основното заслужаващо внимание заключение от дисертационния труд се отнася до поправката на българския Синодален превод от 1925 г.: *От казано в дисертационния труд се заключава, че в качеството си на общонародно достояние „националните“ преводи на Библията имат в основата на своите преводи древен първоизточник и изискват особено отношение, познание и опит. Колкото до поправката на българския Синодален превод от 1925 г., който генетично принадлежи към този тип текстове, това трябва да бъде извършвано с пределно внимание и при отчитане както на положителния, така и на отрицателния опит в редактиране превода и в другите национални Библии. с отчитане както на*

положителния, така и на отрицателния опит в редактиране превода и в другите национални Библии. (стр. 109)

Приноси на дисертационния труд

Вече бе посочено, че основният принос на дисертационния труд представлява проучването на една част от личния архив с документалните бележки на акад. протоиерей Иван Гошев (1896-1965), един от създателите на църковно-административните и научните структури на Св. Синод, и най-вече на Националния църковно-историческия археологически институт с музей. Личният архив на учения съдържа богат фондов материал от над 500 архивни единици с над 37000 отделни книжни листа в областта на църковната история, славянската палеография, църковната археология и християнското изкуство, медиевистиката и обхваща един хронологичен период от 1896 до 1965 г.

Забележки и препоръки

1. Основна забележка към текста е липсата на ясно поставени цели и задачи на изследването.
2. Методите на работа, както и ясното назоваване на научния проблем трябва да присъстват недвусмислено още в началото на текста.
3. Твърде общият преглед на библейските преводи, като и особената специфика на един такъв превод; липсата на познания по древни езици и недостатъчната яснота и връзка на темата с тези части на текста, също прави недобро впечатление.
4. Не на последно място бих препоръчала на дисертанта малко по-прецизна работа с езика и премахване на някои чисто граматически грешки и неточности.

Заклучение

Имайки предвид посочените по-горе достойнства на предложения труд, смятам, че работата на Ивана Пешич притежава нужните качества на един научен труд и има своя принос в научната специалност „Теория и практика на превода“. Предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да присъдят на Ивана Пешич образователната и научна степен „Доктор” .

OPINION

by Assoc. Prof. Dr. Silvia Georgieva,
South-West University "Neofit Rilski"

Regarding: Dissertation for the award of the educational and scientific degree "Doctor"

Topic: Translational Transformations in Contemporary Translations of Biblical Texts

Field of Higher Education: Humanities

Professional Field: 2.1. Philology

Scientific Specialty: "Theory and Practice of Translation"

Doctoral Student: Ivana Pešić

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Svetla Tomanova

The proposed dissertation contains 136 pages. The research includes an Introduction (pp. 4-11), three chapters (pp. 6-123), a Conclusion (pp. 123-124), and a Bibliography (pp. 124-136).

The Introduction (pp. 4-11) discusses the essence and characteristics of translation, its emergence and historical development, and the general characteristics of biblical translations.

Chapter One (pp. 12-42), "History of Biblical Translation. Ancient Translations and Recensions of the Holy Scriptures," presents the canonical scope and language of the Bible, the emergence, content, and literary genres of the biblical books, and traces the historical appearance of individual translations. The author compares Hebrew manuscripts and Greek translations from Hebrew originals based on known preserved originals and their copies in Hebrew and Greek. An overview of the written sources for Greek translations of the Bible from the 4th to 7th centuries (pp. 29-36) and the translation traditions in various languages of early Christianity and the Early Middle Ages from the 3rd to 7th centuries (pp. 36-40) is also provided. My opinion is that this chapter could be developed much more thoroughly and not so schematically and without direct connection to the main scientific problem. It would be desirable to have knowledge of ancient Hebrew and ancient Greek. I find it difficult to agree with the statement:

"If secular literature was translated in Ancient Greece in small quantities, so that no significant traces of the translations remain, then in the sphere of Judaism and Christianity the situation is different, and the sacred texts have been repeatedly translated from ancient Hebrew into Greek, both during the period when Greece was an independent state and when it was part of the Eastern Roman Empire, Byzantium." (p. 23)

Chapter Two (pp. 40-95), "Bulgarian Translations of the Bible," offers an overview of written monuments from the 9th to 19th centuries and discusses the Old Bulgarian translation of the Bible and its receptions in the 9th and 14th centuries (pp. 43-55). The section "Modern Bulgarian Translations of the Bible" (pp. 55-62) traces the historical preconditions for the appearance of modern Bulgarian translations of the Bible and the translation traditions of the 19th century, based on sources. A linguistic and structural analysis of the expressions, words, and linguistic constructions used in the translation is presented, utilizing archival materials from the National Center for Information and Archival Materials (NCIAM) in Sofia.

Chapter Three (pp. 96-123), "The Creation of the Modern Synodal Translation of the Bible," examines the difficult and lengthy process of creating the canonical Synodal translation of the Old and New Testaments of the Holy Scriptures into modern Bulgarian.

The Conclusion (pp. 123-124) highlights in an overview manner the contributions of the dissertation.

The Bibliography (pp. 124-136) includes sources, primary and additional literature, scientific periodicals, lexicons, and internet resources, covering 183 titles in Bulgarian, Russian, English, French, German, and Italian.

Relevance of the Scientific Problem

Given the vast amount of research on the problem of biblical texts and their translations worldwide, I would highlight one thematic line of the dissertation that is particularly relevant—the study of part of the personal archive with the documentary notes of Academician Protoierey Ivan Goshev (1896-1965), one of the founders of the church-administrative and scientific structures of the Holy Synod. Thus, the scientific contribution of the dissertation, based on a relevant scientific problem, is mainly concentrated in the third chapter of the text: "THE CREATION OF THE MODERN SYNODAL TRANSLATION OF THE BIBLE. NEW DATA ACCORDING TO THE ARCHIVE OF ACADEMICIAN DR. IVAN GOSHEV (1896-1965)."

In this part of the research, the doctoral student examines the scholar's archive and his notes. They are presented for the first time to the scientific community and are cited in the accepted order with the approval of the Scientific Archive of the Bulgarian Academy of Sciences (BAS). In this sense, the documentary analysis and historical review chosen as the main scientific method become the essential contribution of the entire dissertation. This chapter is also the culmination, showing the connection of the modern Bulgarian Synodal translation with the previous tradition of biblical translations.

The Doctoral Student's Awareness

The author of the dissertation, Ivana Pešić, has worked diligently with many literary sources, which she manages to analyze well and cite correctly. As I have already mentioned, it would be good to demonstrate knowledge of the original languages of the Bible. The text is well-composed, with logical sequence and connection between the chapters and thematic parts. Despite some linguistic inaccuracies, Pešić demonstrates the necessary awareness of the chosen dissertation topic and manages to handle a large volume of literature and documents with diverse chronological boundaries.

Goals and Tasks

It is noticeable that the goals and tasks set by the author are not homogeneously and clearly formulated. This should be done at the very beginning of the dissertation to allow the results of the scientific problem's development to crystallize by the end and to formulate clear conclusions traceable through the methods declared and used by the doctoral student.

Conclusions

Despite the other conclusions pointed out by the author, the main conclusion deserving attention from the dissertation relates to the revision of the Bulgarian Synodal translation of 1925. *From what is stated in the dissertation, it can be concluded that as a common national asset, "national" translations of the Bible have, at their core, an ancient original and require special attention, knowledge, and experience. As for the revision of the Bulgarian Synodal translation of 1925, which genetically belongs to this type of text, this should be done with utmost care, considering both the positive and negative experience in editing the translation and in other national Bibles. (p. 109)*

Contributions of the Dissertation

It has already been pointed out that the main contribution of the dissertation lies in the study of a part of the personal archive with the documentary notes of Academician Protoierey Ivan Goshev (1896-1965), one of the founders of the church-administrative and scientific structures of the Holy Synod and especially the

National Church-Historical Archaeological Institute with Museum. The scholar's personal archive contains a rich collection of over 500 archival units with more than 37,000 individual paper sheets in the fields of church history, Slavic paleography, church archaeology, Christian art, and medieval studies, covering a chronological period from 1896 to 1965.

Remarks and Recommendations

1. A key remark about the text is the lack of clearly stated goals and objectives of the research.
2. The research methods, as well as the clear identification of the scientific problem, should be unambiguously presented at the very beginning of the text.
3. The overly general review of biblical translations and the particular specificity of such a translation, the lack of knowledge of ancient languages, and the insufficient clarity and connection of the topic with these parts of the text also leave a poor impression.
4. Lastly, I would recommend the doctoral student to work more precisely with the language and eliminate some purely grammatical errors and inaccuracies.

Conclusion

Considering the aforementioned merits of the proposed work, I believe that Ivana Pešić's work possesses the necessary qualities of a scientific study and makes a contribution to the scientific specialty "Theory and Practice of Translation." I propose to the members of the esteemed Scientific Jury to award Ivana Pešić the educational and scientific degree "Doctor."

Sofia, 03.09.2024

Assoc. Prof. Dr. Silvia Georgieva